

ULOGA MIGA-E U STABILIZIRANJU I FINANCIRANJU BANKARSKOG SEKTORA

Spajić, Silvija

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:390002>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-19**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET**

ZAVRŠNI RAD

**ULOGA MIGA-E U STABILIZIRANJU I
FINANCIRANJU BANKARSKOG SEKTORA**

Mentor:

Prof.dr.sc. Roberto Ercegovac

Student:

Silvija Spajić

Split, lipanj, 2016. godina

SADRŽAJ:

1. UVOD	4
2. POVIJESNI RAZVOJ I NAČIN FUNKCIONIRANJA MIGA-E	6
2.1. Grupacija Svjetske banke	6
2.2. Uloga Svjetske banke	7
2.3. Osnivanje i način funkcioniranja MIGA-e.....	7
2.4. Zemlje članice MIGA-e	8
3. TEMELJNA FUNKCIJA I AKTIVNOSTI MIGA-E	10
3.1. Misija MIGA-e	10
3.2. Temeljna funkcija MIGA-e – izdavanje garancija	10
3.3. Pogodnost projekta za MIGA garancije.....	12
3.4. Mali investicijski program (SIP).....	14
3.5. Razvojni učinci i prioriteti	15
3.6. Savjetodavne usluge MIGA-e	17
3.7. Garancija MIGA-e kao dodana vrijednost	17
4. AKTIVNOSTI MIGA-E U FINANCIRANJU BANKARSKOG SEKTORA	18
4.1. Bankarski sektor i globalna makroekonomska ravnoteža	18
4.2. Uloga MIGA-e u financiranju financijskog i bankarskog sektora	20
5. AKTIVNOSTI MIGA-E U REPUBLICI HRVATSKOJ	23
5.1. Temeljne karakteristike financijskog sektora u Republici Hrvatskoj	23
5.2. Članstvo Republike Hrvatske u MIGA-i.....	26
5.3. Dosadašnje aktivnosti MIGA-e u Republici Hrvatskoj	27
6. MOGUĆNOST DALJNJE SURADNJE SA REPUBLIKOM HRVATSKOM	30
6.1. Strateško partnerstvo Grupacije Svjetske banke sa Republikom Hrvatskom	30
6.2. Implementacija Strategije partnerstva RH za razdoblje 2014- FY14-17 (Country Paper Strategy - CPS) - Financiranje razvoja	33

6.3. Jačanje konkurentnosti Republike Hrvatske.....	36
6.4. Kreditni instrumenti	36
ZAKLJUČAK.....	38
LITERATURA.....	39
SAŽETAK	41
SUMMARY	41

1. UVOD

Paralelno sa jačanjem stranih izravnih investicija u međunarodnim financijskim odnosima, jača i svijest o njihovom značaju u razvitku manje razvijenih zemalja. Strane izravne investicije donose više stope rasta, ubrzavaju strukturne reforme, liberaliziraju devizno poslovanje, utječu na rast deviznih rezervi, smanjuju ograničenja u tekućoj bilanci, te na taj način povećavaju dotok kapitala potrebnog za rast i razvoj privatnog sektora i omogućuju zapošljavanje i lakši prijenos moderne tehnologije iz industrijskih zemalja. Zemlje u razvoju, svjesne korisnosti stranih izravnih investicija, sve se više otvaraju i potiču njihov dotok kao dohodak svojim vlastitim ulaganjima.

Međutim, privatni investitori često oklijevaju da ulažu kapital u nedovoljno poznate i pouzdane zemlje u razvoju, uslijed zabrinutosti koja je najčešće posljedica neizvjesnosti i koja nema veze sa ekonomskim rizicima investicije, već sa velikim političkim rizicima i drugim sličnim prijetnjama koje su prisutne u većini zemalja u razvoju. Pored ekproprijacija i politički motiviranih akcija, potencijalni strani ulagači također se boje opasnosti rata, oružanih i drugih pobuna.

Kada su u pitanju strana izravna ulaganja, posebice se financijski sektor susreće sa velikim izazovima. Nedostatak dugoročnog lokalnog financiranja oduvijek je bilo glavno ograničenje rasta u zemljama u razvoju. Lokalne banke obično imaju pristup kratkom roku financiranja putem lokalnih depozita, ali pristup dugoročnim sredstvima je otežan i međunarodne banke su manje sklone financiranju investicija u zemljama u razvoju koje nose dugoročne rizike, s obzirom na političke i druge nestabilnosti u tim ekonomijama.

Iz tog razloga je u Svjetskoj banci donijeta odluka da se priljev stranih izravnih investicija u zemlje u razvoju podrži posebnom organizacijom, te je tako 1988. godine osnovana Multilateralna agencija za osiguranje investicija (Multilateral Investment Guarantee Agency, MIGA), sa zadatkom da unaprijedi priljev izravnih stranih investicija u zemlje u razvoju.

Ovaj rad ima za cilj ukazati na značaj i povijesni razvoj MIGA-e, kao i njenu ulogu u financiranju bankarskog sektora, s posebnim osvrtom na ulogu MIGA-e i njene aktivnosti u Republici Hrvatskoj.

Problem istraživanja jeste upravo doprinos MIGA-e u stabiliziranju i financiranju bankarskog sektora. Cilj rada jeste analizirati mogućnosti i poduzete akcije od strane MIGA-e u podršci razvoju bankarskog sektora. Da bi se postigli zacrtani ciljevi, prilikom pisanja rada korištene su sljedeće metode: metoda analize, metoda sinteze, te kabinetsko istraživanje.

U prvom poglavlju, to jest u uvodnom dijelu, definiran je problem i predmet istraživanja rada. Zatim se utvrđuju ciljevi rada te se navode metode koje će se koristiti prilikom pisanja rada.

U drugom poglavlju riječ je prvo o osnivanju Svjetske banke, a zatim o osnivanju i funkcioniranju MIGA-e te su pobrojane sve zemlje članice MIGA-e.

U trećem poglavlju su opisane temeljne funkcije i aktivnosti MIGA-e. Pružanje garancija za nekomercijalne rizike je temeljna funkcija MIGA-e te je navedeno koje uvjete projekt treba ispunjavati da bi bio pogodan za MIGA garancije. Isto tako MIGA promiče izravna strana ulaganja u zemljama u razvoju. Također obavlja i savjetodavne usluge.

Četvrto poglavlje prikazuje koje sve aktivnosti MIGA poduzima u financiranju bankarskog sektora kao jednog od najznačajnijih i najsnažnijih pokretača gospodarskog razvoja jedne zemlje.

Peto poglavlje prikazuje aktivnosti koje je MIGA poduzela u Republici Hrvatskoj kao punopravnoj članici MIGA-e .

U šestom poglavlju riječ je o mogućnostima daljnje suradnje MIGA-e s Republikom Hrvatskom. S obzirom da Republika Hrvatska kao punopravna članica Europske unije ima pristup fondovima EU, mijenja se uloga MIGA-e koja postaje strateški partner za tehničku pomoć.

2. POVIJESNI RAZVOJ I NAČIN FUNKCIONIRANJA MIGA-E

2.1. Grupacija Svjetske banke

Svjetska banka (World Bank - WB) je međunarodna financijska institucija u sastavu UN-a, sa sjedištem u Washingtonu. Osnovana je 1944. na Konferenciji u Bretton Woods-u (SAD), a 1946. počela s radom.

Grupaciju Svjetske banke (World Bank Group – WBG) čini sljedećih pet institucija:

- Međunarodna banka za obnovu i razvoj (The International Bank for Reconstruction and Development - IBRD) posuđuje sredstva zemljama sa srednjim i niskim dohotkom.
- Međunarodno udruženje za razvoj (International Development Association - IDA) pruža najsiromašnijim zemljama beskamatne kredite i bespovratne darovnice.
- Međunarodna financijska korporacija (International Financial Corporation - IFC) osigurava zajmove, kapital i tehničku pomoć kako bi stimulirala ulaganja u privatni sektor u zemljama u razvoju.
- Multilateralna agencija za osiguranje investicija (Multilateral Investment Guarantee Agency - MIGA) daje jamstva protiv gubitaka uzrokovanih nekomercijalnim rizicima za investitore u zemljama u razvoju.
- Međunarodni centar za rješavanje investicijskih sporova (The International Centre for Settlement of Investment Disputes - ICSID) osigurava međunarodne pogodnosti za poravnanje nagodbom ili arbitražom investicijskih sporova.¹

Iako se Grupacija Svjetske banke sastoji od pet institucija, samo IBRD i IDA čine Svjetsku banku.

Najviša su tijela upravljanja Svjetskom bankom Odbor guvernera i Odbor direktora. *Odbor guvernera* čine predstavnici zemalja članica Svjetske banke, a to su ministri financija ili razvoja zemalja članica. Odboru guvernera povjerena je sva vlast u Svjetskoj banci i u njegovoj je nadležnosti prijem novih članova i određivanje uvjeta toga prijema, povećanje ili smanjenje kapitala Svjetske banke, suspenzija zemalja članica Svjetske banke, zaključivanje formalnih aranžmana o suradnji s drugim međunarodnim organizacijama, donošenje odluka o

¹ World Bank. (2011): *A Guide to the World Bank : Third Edition*. © World Bank, Washington D.C. raspoloživo na: <http://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/2342> License: CC BY 3.0 IGO." [01.04.2016.]

podjeli dobiti Svjetske banke, likvidacija poslova Svjetske banke i podjela njezine aktive. Odbor guvernera donosi odluke na skupštini koja se održava jedanput na godinu. U razdoblju između godišnjih sastanaka Odbora guvernera aktivnosti Svjetske banke nadziru 24 izvršna direktora koji čine *Odbor direktora*. Pet zemalja s najvećim udjelom u kapitalu Svjetske banke (Francuska, Japan, Njemačka, SAD i Velika Britanija) imenuje svoje izvršne direktore, dok se preostalih 19 bira među predstavnicima ostalih zemalja članica. Predsjednik Svjetske banke obično dolazi iz SAD-a kao najvećega dioničara. Uvjet za članstvo u IBRD-u je prethodno članstvo u Međunarodnom monetarnom fondu (International Monetary Fund – IMF), a za članstvo u IFC-u, MIGA-i i IDA-i, prethodno članstvo u IBRD-u. Prema udjelu koji zemlja uplaćuje za članstvo u pojedinoj instituciji, određuje se njena glasačka moć. Svoje funkcije Svjetska banka obavlja pomoću kapitala formiranog upisom dionica zemalja članica i sredstvima koje Svjetska banka mobilizira na tržištu kapitala.

2.2. Uloga Svjetske banke

Grupacija Svjetske banke, jedna je od najvećih svjetskih izvora financiranja i znanja za zemlje u razvoju. Njen glavni fokus je na radu sa najsiromašnijim zemljama. Kroz spomenutih pet institucija, Grupacija Svjetske banke koristi financijske resurse i svoje iskustvo kako bi, kao partner, pomogla siromašnim zemljama u njihovom razvoju, smanjenju siromaštva, povećanju gospodarskog rasta i poboljšanju kvalitete života.

Grupacijom Svjetske banke upravljaju njene zemlje članice (dužnici, kreditori i donatori), čiji su predstavnici u sjedištu glavnog ureda Svjetske banke u Washingtonu, DC. Mnoge zemlje u razvoju koriste pomoć Grupacije, u rasponu od kredita i darovnica do tehničke pomoći i savjetodavnih usluga. Grupacija radi u partnerstvu sa širokim krugom aktera, uključujući i vladine agencije, organizacije civilnog društva, druge agencije i privatni sektor.

2.3. Osnivanje i način funkcioniranja MIGA-e

Multilateralna agencija za osiguranje investicija (MIGA) osnovana je međunarodnom konvencijom 12. travnja 1988. godine, kao najnoviji član Grupacije Svjetske banke. Konvencija o osnivanju MIGA-e dostavljena je Odboru guvernera Međunarodne banke za obnovu i razvoj 11. listopada 1985. godine, a stupila je na snagu 12. travnja 1988. godine.

Konvencija je izmijenjena od strane Vijeća guvernera MIGA-e i na snazi je od 14. studenoga 2010. godine.

Iako je MIGA sastavni dio Grupacije Svjetske banke, pravno i financijski je neovisna od Grupacije te ima vlastiti osnivački statut, kapital, upravu i osoblje. MIGA je započela svoj rad sa kapitalom u vrijednosti od milijardu dolara. Njena financijska snaga, primarno, potječe od kapitala koji primi od svojih dioničara, kao i od vlastite zarade.

Članstvo u MIGA-i je otvoreno za sve članove IBRD-a, odnosno uvjeti za članstvo u MIGA-i su prethodno članstvo u Svjetskoj banci – IBRD te u Međunarodnom monetarnom fondu.

Organi upravljanja MIGA-e su:

- Vijeće guvernera,
- Odbor direktora i
- Predsjednik.

Vijeće guvernera i Odbor direktora zastupaju zemlje članice MIGA-e i vode programe i aktivnosti MIGA-e. Glasačka moć određuje se prema udjelu kapitala koji svaki direktor predstavlja. Direktori se redovito sastaju u sjedištu Svjetske banke u Washingtonu, DC, gdje se razmatra i odlučuje o investicijskim projektima te nadgledaju opće politike upravljanja.

2.4. Zemlje članice MIGA-e²

Izvorne članice MIGA-e (njih ukupno 29) bile su: Bahrein, Bangladeš, Barbados, Kanada, Čile, Cipar, Danska, Ekvador, Egipat, Njemačka, Grenada, Indonezija, Jamajka, Japan, Jordan, Koreja, Kuvajt, Lesoto, Malavi, Nizozemska, Nigerija, Pakistan, Samoa, Saudijska Arabija, Senegal, Švedska, Švicarska, Velika Britanija i Sjedinjene Američke Države.

Danas MIGA broji 181. zemlju članicu, od kojih se 156 odnosi na zemlje u razvoju, a 25 na industrijalizirane zemlje:

Zemlje u razvoju (156)

Azija i Pacifik: Afganistan, Bangladeš, Butan, Kambodža, Kina, Fidži, Indija, Indonezija, Koreja (Republika), Laos Narodna Demokratska Republika, Malezija, Maldivi, Mikronezija

² <https://www.miga.org/who-we-are/member-countries/> [07.04.2016.]

(Savezne Države), Mongolija, Mianmar, Nepal, Pakistan Palau, Papua Nova Gvineja, Filipini, Samoa, Singapur, Solomonski otoci, Šri Lanka, Tajland, Istočni Timor, Vanuatu, Vijetnam.

Europa i Središnja Azija: Albanija, Armenija, Azerbajdžan, Bjelorusija, Bugarska, Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Cipar, Estonija, Gruzija, Mađarska, Kazahstan, Kosovo, Kirgistan, Latvija, Litva, Makedonija (FYR), Malta, Moldavija, Crna Gora, Poljska, Rumunjska, Ruska Federacija, Srbija, Slovačka, Tadžikistan, Turska, Turkmenistan, Ukrajina, Uzbekistan.

Latinska Amerika i Karibi: Antigva i Barbuda, Argentina, Bahami, Barbados, Belize, Bolivija, Brazil, Čile, Kolumbija, Kostarika, Dominika, Dominikanska Republika, Ekvador, El Salvador, Grenada, Gvatemala, Gvajana, Haiti, Honduras, Jamajka, Meksiko, Nikaragva, Panama, Paragvaj, Peru, Sveti Kristofor i Nevis, Sveta Lucija, Sveti Vincent i Grenadini, Surinam, Trinidad i Tobago, Urugvaj, Venezuela.

Bliski Istok i Sjeverna Afrika: Alžir, Bahrein, Džibuti, Egipat (Arapska Republika), Iran (Islamska Republika) Irak, Izrael, Jordan, Kuvajt, Libanon, Libija, Maroko, Oman, Katar, Saudijska Arabija, Sirija, Tunis, Ujedinjeni Arapski Emirati, Jemen (Republika).

Pod-saharska Afrika: Angola, Benin, Bocvana, Burkina Faso, Burundi, Kamerun, Zelenortska Republika, Srednjoafrička Republika, Čad, Komori, Kongo (Demokratska Republika) Kongo (Republika), Obala Bjelokosti, Ekvatorska Gvineja, Eritreja, Etiopija, Gabon, Gambija (THE), Gana, Gvineja, Gvineja Bisau, Kenija, Lesoto, Liberija, Madagaskar, Malavi, Mali, Mauritanija, Mauricijus, Mozambik, Namibija, Nigerija, Niger, Ruanda, Sveti Toma i Princip, Senegal, Sijera Leone, Sejšeli, Republika Južna Afrika, Južni Sudan, Sudan, Svazi, Tanzanija, Togo, Uganda, Zambija, Zimbabve.

Razvijene zemlje (25)

Australija, Austrija, Belgija, Kanada, Češka, Danska, Finska, Francuska, Njemačka, Grčka, Island, Irska, Italija, Japan, Luksemburg, Nizozemska, Novi Zeland, Norveška, Portugal, Slovenija, Španjolska, Švedska, Švicarska, Velika Britanija, Sjedinjene države.

3. TEMELJNA FUNKCIJA I AKTIVNOSTI MIGA-E

3.1. Misija MIGA-e

Misija MIGA-e glasi: Promicanje izravnih stranih ulaganja (Foreign Direct Investments - FDI) u zemljama u razvoju kako bi se podržao gospodarski rast, smanjenje siromaštva i poboljšanje života ljudi.³

3.2. Temeljna funkcija MIGA-e – izdavanje garancija

MIGA svoju misiju realizira prije svega **pružanjem garancija za nekomercijalne rizike:** ukoliko strana investicija u zemlji u razvoju bude ugrožena nekim faktorom koji nema veze sa redovnim poslovnim aktivnostima (kao što su ograničenje transfera, uključujući nekonvertibilnost, rat, terorizam, te građanski nemiri, raskid, odnosno kršenje ugovora, neispunjenje financijskih obveza, eksproprijacija imovine, ograničavanje transfera profita i kapitala i sl. – Slika 1.), onda će MIGA nadoknaditi gubitak investitorima. Iako su masovne nacionalizacije stranih ulaganja danas rijetke u svijetu, ostale su zapamćene neke eksproprijacije i politički motivirane akcije iz 60-ih i 70-ih godina.

Pružajući osiguranje od političkih rizika (Political Risk Insurance - PRI), ili jamstva za nekomercijalne rizike investitorima i zajmodavcima, MIGA promiče izravna strana ulaganja u zemljama u razvoju i tako doprinosi ekonomskom rastu, smanjenju siromaštva i poboljšanju životnog standarda.

Osim što osigurava investitore od nekomercijalnih rizika, odnosno političkih rizika u zemljama u razvoju i tranzicijskim zemljama, MIGA i na druge načine promovira izravne strane investicije:

- MIGA pruža tehničku pomoć zemljama u razvoju, domaćinima investicija, kako bi one unaprijedile svoje kapacitete za promociju svojih privreda i privlačenje stranih

³ <https://www.miga.org/who-we-are/history/> [07.04.2016.]

- investitora. MIGA financira razvoj institucija i kadrova koji će se baviti poslovima unapređenja investicijskog ambijenta, te jača znanja i instrumente agencija za poticanje izvoza i investicija;
- MIGA posreduje u rješavanju sporova koji nastanu između investitora i zemlje domaćina u cilju pronalaženja rješenja i realizacije započete investicije za koju je MIGA dala jamstvo;
 - MIGA veliku pažnju posvećuje informiranju investitora o mogućnostima za investiranje u zemlje u razvoju, šireći informacije o mogućnostima za investiranje u zemlje u razvoju i tranziciji;
 - MIGA promovira strane investicije putem spajanja investitora, vlada i sponzora projekata i to u suradnji s agencijama za poticanje investicija, gospodarskim komorama i relevantnim ministarstvima.

Slika 1. Linija proizvoda MIGA-e*

Tradicionalno osiguranje od političkog rizika

Ograničenje transfera novca i nekonvertibilnost - pruža pokriće za rizik od nekonvertibilnosti domaće valute u devizama kod transfera izvan zemlje domaćina. Valutna amortizacija nije pokrivena.

Izvlaštenje - pokriva rizik od djelomičnog ili potpunog gubitka osiguranog ulaganja kao rezultat akata od strane vlade domaćina koji mogu smanjiti ili ukloniti vlasništvo, kontrolu, odnosno prava na osigurana ulaganja.

Rat i građanski nemiri - pokriva rizik od oštećenja, uništenje ili nestanak materijalne imovine, uzrokovan politički motiviranim aktima rata ili građanskih nemira u zemlji domaćinu, uključujući i revolucije, pobune, vojni udar, sabotaze i terorizam.

Kršenje ugovora - pokriva rizik od mogućnosti kršenja ugovora ili provedbe arbitražnih ili sudskih odluka u vezi neispunjenja obveza od strane vlade domaćina ili poduzeća u vlasništvu države.

Neispunjenje financijskih obveza

Neispunjenje financijskih obveza od strane vlade - pokriva rizik da vlada ne poštuje bezuvjetnu obvezu financijskog plaćanja ili garanciju, gdje temeljni projekt zadovoljava sve MIGA-ine uobičajene uvjete za stjecanje prava. Za razliku od MIGA-ine pokrivenosti kršenja ugovora, ovo poboljšanje kreditne pokrivenosti ne zahtijeva završni pravorijek ili sudsku odluku kao uvjet za isplatu štete.

Neispunjenje financijskih obveza od strane poduzeća u vlasništvu države - pokriva rizik da poduzeća u državnom vlasništvu ne uspiju ispuniti bezuvjetnu obvezu financijskog plaćanja ili garanciju, gdje temeljni projekt zadovoljava sve MIGA-ine uvjete. Ova pokrivenost ne zahtijeva završni pravorijek ili sudsku odluku kao uvjet za isplatu štete.

*Izvor: https://www.miga.org/documents/MIGA_FY15-17_Strategy.pdf

MIGA se fokusira na:

- osiguranje investicija u zemljama koje ispunjavaju uvjete za pomoć iz Međunarodnog udruženja za razvoj (najsiriromašnije zemlje na svijetu),
- krhke i sukobom zahvaćene sredine,
- transformacijske projekte - velika i značajna ulaganja, s potencijalom za dovođenje transformacijskih promjena u zemlji domaćinu,
- energetska učinkovitost i klimatske promjene - složene energetske i infrastrukturne projekte koji poboljšavaju energetske kapacitete, kao i transportne projekte koji imaju pozitivan utjecaj na kontrolu zagađenja (kao što je transport mase), te
- zemlje sa srednjom visinom dohotka gdje je moguće imati snažan utjecaj.⁴

3.3. Pogodnost projekta za MIGA garancije

Da bi projekt bio pogodan za MIGA garancije, potrebno je da ispunjava sljedeće uvjete:

- Projekt mora biti iz jedne od zemalja članica;
- Kompanija je podobna ako se njeno sjedište nalazi u zemlji članici ili ako je u većinskom vlasništvu državljanina zemlje članice.

MIGA dakle osigurava nova ulaganja investitora iz bilo koje zemlje članice u projekte u nekoj zemlji u razvoju, također članici MIGA-e. To mogu biti i ulaganja u proširenje, modernizaciju ili restrukturiranje postojećih projekata, kao i ulaganja vezana za privatizaciju i preuzimanje državnih poduzeća. Strana ulaganja mogu biti u vidu opreme, kredita, jamstava na kredite, ugovora o tehničkoj pomoći, ugovora o najmu i slično; traju najmanje tri godine, a zarada ulagača mora se vezati na poslovne rezultate projekata.

Kao multilateralna agencija za razvoj, MIGA podržava samo investicije koje su razvojnog karaktera (financijski i ekonomski zdrave) i zadovoljavaju visoke društvene i ekološke standarde. MIGA u radu s investitorima primjenjuje sveobuhvatan skup socijalnih, ekonomskih i ekoloških standarda kroz održive projekte koji su, prije svega, razvojno odgovorni. Projekti koje MIGA podržava imaju značajne prednosti, kao što su generiranje radnih mjesta i prihoda od poreza i prijenos znanja, tehnologije i know-how. Osim toga,

⁴ <http://www.miga.org/who-we-are/overview/> [14.04.2016.]

lokalne zajednice često dobivaju značajne sekundarne pogodnosti kroz poboljšanje infrastrukture. Projekti potiču slične domaće investicije i rast lokalnih tvrtki.

MIGA osigurava prekogranična ulaganja od strane investitora, država članica MIGA-e, u zemlji u razvoju koja je također član MIGA-e. Projekti financirani od strane MIGA-e imaju za cilj stvoriti nova radna mjesta; osigurati vodu, struju i ostalu osnovnu infrastrukturu; jačati financijske sustave; generirati porezne prihode; prenijeti vještine i tehnološki know-how; i omogućiti zemljama da iskoriste prirodne resurse na ekološki održiv način. Privatni osiguravatelji ili nacionalne izvozne kreditne agencije u ovim zemljama, ako uopće i postoje, često nisu dovoljno razvijene i nemaju sposobnost i kapacitet za pružanje potpore u privlačenju izravnih stranih investicija.

Operativna strategija, koja je osmišljena kako bi privukla investitore da ulažu u okolnostima gdje su veoma teška i neizvjesna radna okruženja, fokusira se na četiri prioriteta:

- Ulaganja u IDA-prihvatljive zemlje. Ova tržišta obično imaju najveću potrebu za izravnim investicijama i najveći benefit od stranih ulaganja, ali nisu dobro opslužena od privatnog tržišta osiguranja.
- Ulaganja u konfliktom pogođene zemlje. Iako ove zemlje imaju tendenciju da privuku značajan broj donatora kada jednom konflikt završi, tijekom potpora na kraju opadne.
- Ulaganja u složene projekte, uglavnom u infrastrukturu i ekstraktivne industrije. S obzirom da 1,6 milijardi ljudi još uvijek nema električnu energiju i 2,3 milijarde ljudi ovisi o tradicionalnoj energiji biomase, investicije u tim sektorima su kritične za najsiromašnije zemlje svijeta.
- Potpora za South-South ulaganja⁵. Ulaganja između zemalja u razvoju pridonose sve većem udjelu FDI.⁶

Od svog nastanka 1988. godine, MIGA je osigurala više od 28 milijardi dolara u obliku jamstava za osiguranje od političkih rizika (PRI) za više od 600 projekata u više od 100 zemalja u razvoju s ciljem osiguranja od političkih rizika za projekte u raznim sektorima, koji pokrivaju sve regije u svijetu.⁷

⁵ „South-South“ ulaganja predstavljaju rastući fenomen koji podrazumijeva ulaganja tvrtki iz zemalja u razvoju u tvrtke drugih zemalja u razvoju - nudi značajne razvojne mogućnosti za zemlje klijente Svjetske banke. Izvor: <https://www.worldbank.org/>

⁶ World Bank. 2011. A Guide to the World Bank : Third Edition. World Bank. © World Bank. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/2342> License: CC BY 3.0 IGO." [01.04.2016.]

⁷<https://www.miga.org/>

Iz godišnjeg izvješća MIGA-e za 2015. godinu, vidljivo je da se u posljednje dvije godine povećao iznos kapitala kojim MIGA financira razne projekte, odnosno investicije u zemljama članicama (Tablica 1.).

Tablica 1. Financiranje zemalja članica od strane MIGA-e*

Godina	2011	2012	2013	2014	2015
Bruto isplate (u mil. USD)	2,099	2,657	2,781	3,155	2,828

*Izvor: MIGA Annual Report 2015, <https://www.miga.org/>

Iako nema unaprijed određene vrijednosti ulaganja za koje se traži osiguranje, za sada je maksimalno ograničenje po projektu do 50 milijuna USD. MIGA osigurava ulaganja najmanje na 3 godine, obično na 15 godina, a iznimno to razdoblje povećava na 20 godina, ako to zahtjeva priroda projekta. Osigurava se rizik vezan s konkretnim projektom, uzimajući u obzir i opće ekonomske i političke uvjete zemlje u kojoj se izvodi. Premijske stope su od 0,50% do 1,25% godišnje na osigurano stanje, a razlikuju se od kategorije, tj. vrste djelatnosti (industrija, prirodno bogatstvo, nafta i plin) i visine obuhvata osiguranja (obično do 90% vrijednosti ugovorenog ulaganja, jer investitor sam snosi najmanje 10% rizika). Za svaki zahtjev za osiguranje MIGA traži u ime investitora standardnu ili posebnu suglasnost zemlje domaćina. Zahtjevi se obrađuju prema svakom pojedinom projektu i to prvo na prethodnoj osnovi, a zatim se - nakon pomne obrade, ocjene i pozitivnog zaključka stručne službe i potvrde Odbora MIGA-e za odobravanja osiguranja - izdaje konačna suglasnost.⁸

3.4. Mali investicijski program (SIP)

MIGA-in Small Investment Program (SIP) je osmišljen kako bi se olakšala ulaganja u mala i srednja poduzeća koja posluju u području financija, agrobiznisa, proizvodnje i u sektorima usluga. Program nudi moderniji postupak odobravanja, čime investitori bržim postupkom dobiju garancije MIGA-e.

⁸ <http://lumens.fthm.hr/edata/2011/7e4e53ec-2b63-4413-9e52-3fa53e61a604.pdf>

Da bi se ulaganja mogla kvalificirati za MIGA-ine garancije, projekt poduzeća mora ispuniti dva od sljedeća tri kriterija:

- Poduzeće ne smije imati više od 300 zaposlenih
- Ukupna imovina ne smije biti veća od 15 milijuna dolara
- Ukupna godišnja prodaja ne smije biti veća od 15 milijuna dolara.

Iako ukupna veličina investicije može biti veća od 10 milijuna dolara, zahtjev za garanciju investicija mora biti 10 milijuna dolara ili manji. SIP pokriva do 90% ulaganja kapitala i do 95% duga. SIP garancije imaju rok do 10 godina (3 godine minimalno), s mogućnošću produžetka na kraju isteka garancije, do 5 godina. Ulaganja moraju zadovoljiti osnovne uvjete određene MIGA-inim redovnim garancijskim programom. MIGA-ini standardi odnose se na učinak na okoliš i socijalne odnose projekata u okviru SIP-a. Projekti kategorije A ne mogu biti obuhvaćena u okviru SIP-a. Postupak odobravanja ne bi trebao trajati duže od osam tjedana. Nakon što je prijedlog za garanciju odobren, investitor će dobiti ugovor o jamstvu, a po prijemu, imat će rok od šest tjedana da potpiše ugovor. Da bi se izbjegla kašnjenja u procesu prijave, poslovni i financijski planovi, te financijske projekcije bi trebale biti pripremljene i na raspolaganju prije podnošenja konačnog zahtjeva.⁹

3.5. Razvojni učinci i prioriteti

Uz programe garancije, MIGA također pomaže zemljama definirati i implementirati strategije za promicanje investicija kroz usluge tehničke pomoći i savjetodavne usluge Grupacije Svjetske banke vezano za investicije. Na ovaj način, MIGA-ina tehnička pomoć olakšava priljev novih investicija u nekim najizazovnijim poslovnim okruženjima u svijetu.

Prema definiciji Svjetske trgovinske organizacije (World Trade Organisation - WTO), strane izravne investicije (FDI) se pojavljuju onda kada investitor iz jedne zemlje (the Home Country) pribavlja aktivu u drugoj zemlji (the Host Country). Oko 90% FDI u svijetu ostvaruje se aktivnošću transnacionalnih kompanija. Izravne investicije posmatramo sa tri aspekta:

⁹ <https://www.miga.org/>

- motiv investiranja – upravljanje investicijom
- vremenski rok ulaganja – neograničen
- tip investitora – investitori su kompanije koje investiraju u biznis koji poznaju i kojim upravljaju sa spremnošću da prihvate visoke rizike i privremene gubitke koje priroda biznisa uvjetuje.

Po američkom shvaćanju, pod pojmom izravnih stranih investicija se podrazumijeva ulaganje u poduzeća sa sjedištem u SAD-u, pri čemu inozemno ulaganje prelazi 10%. Isto tako pod izravnim ulaganjem američkih tvrtki u inozemstvu smatraju se ona ulaganja u kojima američki investitori posjeduju najmanje 25% kapitala.

Prema OECD-u, pod izravnim stranim ulaganjem podrazumijeva se takav način ulaganja kod kojeg inozemni investitor posjeduje 10% ili više običnih dionica sa pravom glasa ili manje od 10% ako inozemni investitor na taj način osigurava odlučujuće pravo uprave nad poduzećem.

S obzirom da je većina stranih izravnih investicija koncentrirana na samo nekoliko zemalja, a što je posljedica dramatičnih promjena u globalnom ekonomskom okruženju, naročito s uključivanjem zemalja u tranziciji Srednje i Istočne Europe, diljem svijeta su potaknule konkurenciju zahtjeva za javnim i privatnim kapitalom. Pored potreba za kapitalom u siromašnim zemljama, srednje razvijene zemlje aktivno traže strane izravne investicije za pokretanje svog industrijskog razvoja, a programi privatizacije diljem svijeta otvaraju mogućnosti za ulaganja sve više milijardi dolara u privatne projekte. Sve to silno je povećalo zahtjeve za djelovanjem MIGA-e u pružanju usluga osiguranja. Danas više od dvadeset razvijenih zemalja imaju svoje nacionalne programe osiguranja investicija protiv političkog rizika, ali su oni često nedostatni ili ne cjeloviti i ne mogu pokriti sve potrebe investitora. MIGA je osnovana radi toga da popuni te praznine i da dopuni postojeće aktivnosti suosiguranjem i reosiguranjem ulaganja u zemljama u razvoju.¹⁰

Prema istraživanju Svjetske banke¹¹, Hrvatska se, sa rezultatom od 72,71 DTF boda¹², na listi od ukupno 189 zemalja u svijetu, nalazi na 40 mjestu zemalja rangiranih prema lakoći pokretanja biznisa (u izvješću za 2015. godinu, nalazila se na 65. mjestu).

¹⁰ *Međunarodne financijske institucije – Grupa Svjetske banke*, raspoloživo na: <https://lumens.fthm.hr/edata/2011/7e4e53ec-2b63-4413-9e52-3fa53e61a604.pdf> [29.04.2016.]

¹¹ <https://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/doing-business-2016>, raspoloživo na: <https://www.doingbusiness.org/> [07.05.2016.]

3.6. Savjetodavne usluge MIGA-e

MIGA na razne načine ispunjava svoju ulogu poboljšavanja okruženja investiranja u zemljama u razvoju, odnosno njenim članicama. Ona ima posebnu organizacijsku jedinicu za savjetodavne usluge kao što su organizacija skupova za unapređivanje investicija, vođenje razvojnih programa, "okrugli stolovi" o pitanjima stranih ulaganja, nacionalna savjetovanja o provedbi politike i slično. Putem FIAS-a (Službe za savjete o stranim investicijama) - zajedno sa Svjetskom bankom i IFC-om - MIGA pomaže zainteresiranim zemljama razraditi politike i uvesti u rad institucije potrebne za privlačenje stranih investicija.¹³

Savjetodavni servis MIGA-e pruža pomoć zemljama da definiraju strategiju investicija kroz tehničku pomoć (FIAS), te da identificiraju investicijske mogućnosti i upravljaju rizikom i osiguranju od političkih rizika. Agencija koristi svoje pravne usluge za zaštitu ulaganja i za uklanjanje mogućih prepreka za buduće investicije, radeći sa vladama i investitorima na rješavanju bilo kakvih razlika.

3.7. Garancija MIGA-e kao dodana vrijednost

MIGA daje privatnim investitorima jamstvo koje im je potrebno da će njihove investicije u zemljama u razvoju biti održive. Kao dio Grupacije Svjetske banke, MIGA donosi sigurnost i vjerodostojnost za ulaganje, djelujući kao snažan obrambeni mehanizam protiv vladinih akcija koje mogu negativno utjecati na investicije.

MIGA je lider u procjeni i upravljanju političkim rizicima, razvoju novih proizvoda i usluga, kao i nalaženju inovativnih načina kako bi se zadovoljile potrebe klijenata. MIGA dopunjava aktivnosti drugih investicijskih osiguravatelja i surađuje s partnerima preko svojih programa suosiguranja i reosiguranja. Na taj način, proširuje se kapacitet PRI (osiguranje od političkih rizika) industrije i potiče osiguravatelje privatnog sektora da ulaze u transakcije koje inače ne bi poduzeli. MIGA-ine garancije se mogu koristiti na samostalnoj osnovi ili u suradnji s drugim instrumentima Svjetske banke, o kojima će biti riječi kasnije u ovom radu.

¹² Prilikom bodovanja, u obzir se uzimaju procedure, vrijeme, troškovi i minimalan početni kapital da se započne biznis, postojeće zakonske procedure, visina poreza i sl.

¹³ *Međunarodne financijske institucije – Grupa Svjetske banke*, raspoloživo na: <https://lumens.ftm.hr/edata/2011/7e4e53ec-2b63-4413-9e52-3fa53e61a604.pdf> [29.04.2016.]

4. AKTIVNOSTI MIGA-E U FINANCIRANJU BANKARSKOG SEKTORA

Financijski sustav neke zemlje čine njezina valuta i platni sustav, financijska tržišta, financijske institucije te institucije koje reguliraju i nadziru njihov rad. Snažan i stabilan financijski sektor prioritet je svake zemlje jer je on preduvjet gospodarskog razvoja. Stabilnost financijskog sektora u velikoj mjeri je ovisna o profitabilnosti banaka i njihovoj sposobnosti financiranja gospodarstva, te se može reći da je bankarski sektor jedan od najznačajnijih i najsnažnijih pokretača gospodarskog razvoja jedne zemlje.

4.1. Bankarski sektor i globalna makroekonomska ravnoteža

Globalna financijska kriza, koja je 2007. godine pogodila financijski sektor SAD-a, a potom se proširila prvo na najrazvijenije, a potom i na manje razvijene zemlje širom svijeta, te uzrokovala i gospodarsku krizu, u proteklih nekoliko godina utjecala je na usporavanje poslovanja banaka te na smanjenje njihove dobiti, obzirom da ni banke nisu imune na turbulentnosti u okruženju te da osjećaju posljedice gospodarske krize. Financijski sektori, odnosno bankarski sustavi u SAD-u i u mnogim europskim državama nisu imali samo probleme s likvidnošću, već i sa solventnošću. Bilo je potrebno spasiti nekoliko velikih i utjecajnih financijskih institucija, a za izbjegavanje kolapsa financijskih sustava bili su potrebni novi, do tada ne primjenjivani, javni programi. U početku su središnje banke na nastalu krizu odgovorile „ubacivanjem“ likvidnosti u financijske sustave, dok su kasnije nacionalne vlade morale poduzimati ad hoc mjere usmjerene na pojedine institucije. Nakon kolapsa organizacije Lehman Brothers 15. rujna 2008. Godine, vlada SAD-a, kao i vlade europskih zemalja pojačale su potporu financijskim sektorima, usvajajući široke nacionalne politike koje su se odnosile na: osiguranje depozita, jamstva za bankovne obveznice, injekcije kapitala i dr.¹⁴

Globalna financijska kriza teško je pogodila i zemlje u razvoju i razvijene zemlje, ali posebno najsiromašnije zemlje. Grupa Svjetske banke je reagirala na neposredne potrebe zemalja u

¹⁴ Vacas Soriano, C.: Recession and social dialogue in the banking sector: a global perspective, European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, Ireland, 2011, str. 1, www.eurofound.europa.eu

razvoju povećavajući svoju financijsku i tehničku pomoć, podupiranjem socijalnih programa, jačanjem trgovine i stvaranjem posebnog mehanizma sredstava za privatni sektor. Te inicijative uključuju sljedeće:

- IBRD financiranja i tehničku pomoć zemljama srednjeg dohotka, gdje živi 70% siromašnih u svijetu;
- IDA-ine kredite i potpore sa niskom ili nultom kamatnom stopom u 79 najsiromašnijih zemalja u svijetu;
- IFC inicijative za jačanje banaka i trgovinske likvidnosti, kao i za uspostavu dioničkog fonda za infrastrukturu;
- MIGA-ina jamstva za političke rizike s ciljem potpore bankarskim sustavima i nastavka kreditiranja realnog gospodarstva u zemljama koje su najteže pogođene krizom.

Posljedice financijske i gospodarske krize vidljive su i danas. Manje razvijene zemlje EU, u odnosu na zemlje EU 12, kao i europske zemlje koje nisu članice EU, još uvijek traže načine za izlazak iz krize. Kao odgovor na spomenutu krizu, Europska komisija je donijela „Strategiju za pametan, održiv i uključiv rast“ za Europu do 2020. godine. U priopćenju Europske komisije navodi se da je, do 2020. godine, ključni kratkoročni prioritet ponovna uspostava čvrstog, stabilnog i zdravog financijskog sektora koji može financirati realnu ekonomiju.¹⁵

Posebno će biti važna realizacija sljedećih pet ciljeva:

- (1) provedba ugovorenih reformi nadzora financijskog sektora;
- (2) popunjavanje regulatornih praznina, promicanje transparentnosti, stabilnosti i odgovornosti, prvenstveno u odnosu na derivate i tržišnu infrastrukturu;
- (3) jačanje bonitetnih i računovodstvenih pravila te pravila zaštite potrošača u obliku jedinstvenog europskog pravilnika koji na odgovarajući način pokriva sve financijske sektore i tržišta;
- (4) jačanje upravljanja financijskim institucijama u svrhu rješavanja slabosti utvrđenih tijekom financijske krize u polju utvrđivanja rizika i upravljanja rizikom;

¹⁵ Priopćenje Europske komisije: Europa 2020. - Strategija za pametan, održiv i uključiv rast, Bruxelles, 2010., www.asoo.hr/UserDocsImages/Europa%202020.pdf

(5) pokretanje ambiciozne politike koja će omogućiti da se u budućnosti bolje spriječi i, u slučaju potrebe, upravlja financijskim krizama te koja će, uzimajući u obzir specifičnu odgovornost financijskog sektora u trenutnoj krizi, razmotriti odgovarajuće doprinose iz financijskog sektora.¹⁶

4.2. Uloga MIGA-e u financiranju financijskog i bankarskog sektora

Od strane MIGA-e osigurani su brojni projekti koji jačaju bankarski sektor i podupiru rast privatnog sektora u zemljama članicama diljem svijeta. MIGA-ine garancije za financijski sektor su vrlo značajne u strateškom i razvojnom smislu, posebno u tranzicijskim zemljama čiji bankarski sustavi još nisu završili potrebne reforme. Bitno je napomenuti da su aktivnosti MIGA-e koje je poduzela i dalje poduzima u financijskom sektoru usklađene sa ciljevima Svjetske banke koji su bili odgovor na globalnu financijsku krizu koja je pojačala pozornost i potrebu za MIGA-inim jamstvima u ovom području.

Kao odgovor na krizu, MIGA je usvojila 'Inicijativu za financijski sektor' u ožujku 2009. godine, koja predstavlja širi međunarodno koordinirani Akcijski plan podržan od Europske banke za obnovu i razvoj, Europske investicijske Banke i Grupacije Svjetske banke. U okviru 'Inicijative' dogovoreno je da se 2 - 3 milijarde USD bruto izloženosti izdvoji za osiguranje od političkih rizika za prekogranične investicije financijskih institucija za dokapitalizaciju ili osiguranje likvidnosti. U 2010. godini, izdata su jamstva u ukupnom iznosu od 918 milijuna USD (šest ugovora u Srbiji, Hrvatskoj, Latviji i Kazahstanu), čime je ukupan iznos potpore MIGA-e u okviru 'Inicijative' iznosio 1,5 milijardi USD. Jamstva MIGA-e za financijski sektor su jedan od najvažnijih segmenata poslovanja MIGA-e u smislu volumena novoizdanih jamstava. U 2009. godini, čak 89% MIGA-inog angažmana se odnosilo na financijski sektor, što je bio do tada vrhunac. Taj je udio bio 64% u 2010. godini, kada su se financijski sektori počeli polako oporavljati od globalne financijske krize. Jamstva za financijski sektor su znatno veća u prosjeku od jamstava za druge sektore i više su regionalno koncentrirana (po zemljama i klijentima) od jamstava u drugim sektorima. Potpora MIGA-e financijskom sektoru zemalja u razvoju ima značajan utjecaj na njihov privredni razvoj. Ova potpora pozitivno utječe na produbljivanje i širenje financijskih tržišta a time i na rast ulaganja, kao i

¹⁶ Priopćenje Europske komisije: Europa 2020. - Strategija za pametan, održiv i uključiv rast, Bruxelles, 2010., www.asoo.hr/UserDocsImages/Europa%202020.pdf

na makroekonomsku stabilizaciju i financijski pristup za mala i srednja poduzeća i siromašne segmente.¹⁷

Neke od ključnih inicijativa koje su usmjerene na područja koja pomažu podržati poslovno okruženje za privatni sektor te ojačati financijske sustave i pristup širokom spektru financijskih usluga su:

- Potpora financijskim sustavima kako bi se proširile i učinile održivim aktivnosti u vezi financijskog posredovanja;
- Produblјivanje financijskih tržišta s ciljem osiguranja novih financijskih mogućnosti za potporu ulaganjima;
- Proširenje financijskih tržišta za stvaranje novih mogućnosti i proširenja izbora financijskih instrumenata;
- Uspostava učinkovitih propisa za poticanje privatnih ulaganja i rast produktivnosti;
- Pomoć u izgradnji konkurentne industrije za stvaranje novih mogućnosti za ulaganja i radna mjesta;
- Stvaranje prostora za nove poslovne mogućnosti temeljene na znanju i poduzetništvu.

Na primjer, kada banke traže od MIGA-e pokrivenost osiguranja od političkog rizika, za kredite dioničara i povećanje kapaciteta njihovih podružnica za kreditiranje lokalnih tvrtki, to doprinosi širenju financijskog sektora u zemlji domaćinu. Kada strani ulagači traže pokriće svojih vlasničkih udjela u novoprivatiziranim državnim bankama, to povećava konkurenciju, proširuje lepezu financijskih instrumenata na domaćem tržištu, te poboljšava sposobnost tržišta za podmirenje transakcija, što pridonosi produblјivanju financijskih tržišta u zemlji domaćinu.

MIGA-ina jamstva za financijski sektor su vrlo strateški relevantna na razini države i većina njih je usklađena sa strategijom pomoći i strategijom za bankarski sektor zemlje, posebice u vidu potpore modernizaciji financijskih tržišta zemlje domaćina. U zemljama u kojima je MIGA podržala banke, zabilježen je veoma pozitivan doprinos u nadogradnji njihovog bankarskog sektora.

¹⁷ Independent Evaluation Group – IEG/World Bank/IFC/MIGA/ (2011): *MIGA's Financial Sector Guarantees in a Strategic Context*, raspoloživo na: https://ieg.worldbankgroup.org/Data/reports/miga2011_ar.pdf [10.05.2016.]

MIGA može pomoći bankama u:

- Optimiziranju upravljanja limitima države,
- Smanjenju kapitalnih izdvajanja za rizik zemlje,
- Olakšavanju pristupa financiranju i po povoljnijim cijenama,
- Očuvanju ulaganja od uticaja političkih nemira na tržištima u nastajanju, te
- Poboljšanju kreditnog rejtinga.¹⁸

Potpora MIGA-e stranim bankama za njihove aktivnosti u financijskom sustavu zemlje domaćina vrlo je povezana s važnim učincima razvoja. Ulazak stranih banaka ubrzava uvođenje novih tehnologija i pristupa upravljanju, te se također na ovaj način uvode novi značajni regulatorni standardi i podižu postojeći standardi domaćih banaka pod pritiskom konkurencije. Potpora MIGA-e putem sekuritizacije pomaže stvaranju raznolikosti financijskih sustava, koji su u mogućnosti financirati i dugotrajnu imovinu. Istovremeno, uloga stranih banaka u razvoju zemlje nema samo svoju pozitivnu stranu - uvijek treba imati na umu da krhki i relativno novi, otvoreni financijski sustavi mogu postati pretjerano izloženi globalnim potresima, kao što se dogodilo u nekim zemljama u posljednjim godinama.¹⁹

¹⁸ <https://www.miga.org/>

¹⁹ Independent Evaluation Group – IEG/World Bank/IFC/MIGA/ (2011): *MIGA's Financial Sector Guarantees in a Strategic Context*, raspoloživo na: https://ieg.worldbankgroup.org/Data/reports/miga2011_ar.pdf [10.05.2016.]

5. AKTIVNOSTI MIGA-E U REPUBLICI HRVATSKOJ

5.1. Temeljne karakteristike financijskog sektora u Republici Hrvatskoj

Hrvatsko bankarstvo ima nekoliko bitnih karakteristika. Prije svega, to je relativno mali broj banaka, a glavina poslovanja koncentrirana je u svega četiri veće banke. Bankarski sektor gotovo je u cijelosti u inozemnom privatnom vlasništvu.

Temeljne karakteristike financijskog sektora u Republici Hrvatskoj su:

- 27 banaka
- 1 štedna banka
- 5 stambenih štedionica
- HBOR - Hrvatska banka za obnovu i razvitak
- 26 društava za osiguranje
- 1 društvo za reosiguranje
- 40 društava za posredovanje u osiguranju
- više od 350 društava i obrta za zastupanje u osiguranju
- 21 društvo za upravljanje investicijskim fondovima
 - 85 UCITS fondova
 - 29 alternativnih investicijskih fondova
 - Fond hrvatskih branitelja domovinskog rata i članova njihovih obitelji
 - Umirovljenički fond
- Zagrebačka burza d.d.
- Središnje klirinško depozitarno društvo d.d.
- Tržište novca i kratkoročnih vrijednosnica d.d.
- 8 investicijskih društava (brokerska društva) i 15 banaka koje imaju odobrenje za obavljanje poslova s vrijednosnim papirima (brokerski i skrbnički poslovi te poslovi depozitne banke)
- 6 mirovinskih društva za upravljanje mirovinskim fondovima
 - 4 obvezna mirovinska fonda kategorije A
 - 4 obvezna mirovinska fonda kategorije B
 - 4 obvezna mirovinska fonda kategorije C

- 6 otvorenih dobrovoljnih mirovinskih fondova
- 16 zatvorenih dobrovoljnih mirovinskih fondova
- 1 mirovinsko osiguravajuće društvo
- 21 leasing društvo
- 25 faktoring društva²⁰

Najznačajniji financijski posrednici u Republici Hrvatskoj jesu kreditne institucije, koje čine oko 73% imovine financijskog sektora. Poslovne banke najznačajnije su kreditne institucije (71,5% imovine financijskog sektora) te su i najaktivnije financijske institucije u platnom sustavu i na sva tri financijska tržišta: novčanom i deviznom tržištu i tržištu kapitala na kojemu predstavljaju najznačajniji izvor financiranja privrede. Uz poslovne banke, kreditne institucije u Republici Hrvatskoj čine još i stambene štedionice te štedne banke. Stambene štedionice potiču nacionalnu štednju i stambeno zbrinjavanje tako što prikupljaju štednju fizičkih osoba s ciljem da je nakon zakonski propisanog roka plasiraju tim istim osobama u obliku povoljnih stambenih kredita. Štedne banke nastale su preobrazbom štedno-kreditnih zadruga (kao i kreditne unije), a njihovo poslovanje regulira i nadzire Hrvatska narodna banka (HNB).

Osiguravajuća društva i mirovinski fondovi zajedno čine oko 20% imovine financijskog sektora, a njihovo poslovanje regulira i nadzire Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (Hanfa). Obvezni mirovinski fondovi, nakon poslovnih banaka, drugi su najvažniji financijski posrednici u RH, a osnovani su u sklopu mirovinske reforme započete 1999. godine, kojom je osim javnog dijela mirovinskog sustava (prvog stupa - međugeneracijske solidarnosti) uveden i drugi stup individualne kapitalizirane štednje te treći stup dobrovoljne kapitalizirane štednje. Konstantne uplate članova drugog stupa, uz još uvijek gotovo zanemarive isplate, stabilno povećavaju imovinu ovih posrednika. Dodatno, imovina ovih posrednika raste i zbog prinosa nastalih ulagačkom politikom, pri čemu indeks MIREX predstavlja mjerilo uspješnosti obveznih mirovinskih fondova. Dobrovoljni mirovinski fondovi bilježe porast udjela u imovini financijskog sektora u posljednjih nekoliko godina, no još uvijek su posrednici s relativno malim udjelom. Društva za osiguranje i reosiguranje nalaze se na trećem mjestu po važnosti u financijskom sektoru. Osnovna je svrha osiguranja prenošenje rizika iz okružja s pojedinca na osiguratelja, a najveći dio zaračunate

²⁰ <https://www.hgk.hr/sektor-za-bankarstvo-i-druge-financijske-institucije/financijski-sektor> [15.05.2016.]

bruto premije odnosi se na neživotna osiguranja, među kojima dominira osiguranje od odgovornosti za upotrebu motornih vozila.

Treću skupinu financijskih posrednika (koja zajedno čini oko 8% imovine sektora) čine: investicijski fondovi, društva za leasing, društva za faktoring te kreditne unije. Osim kreditnih unija, financijskih posrednika s marginalnim udjelom na financijskom tržištu, koje nadzire HNB, poslovanje posrednika iz ove skupine regulira i nadzire Hanfa. Hanfa regulira i nadzire i poslovanje tzv. pomoćnih financijskih institucija kao što su brokerska društva, društva za investicijsko savjetovanje, uređene burze, posrednici u osiguranju i sl.

HNB je, u uvjetima smanjene gospodarske aktivnosti i recesije, unatoč blagoj deprecijaciji kune u odnosu na euro, održavala stabilnu monetarnu politiku, s malom stopom varijabilnosti cijena, te stabilnost financijskog sustava kroz aktivno korištenje obvezne pričuve i devizne intervencije. S obzirom na visok stupanj euroizacije gospodarstva, opcije politike tečaja ostaju ograničene. S ciljem poticanja kreditiranja privatnog sektora, HNB je smanjila regulatorne troškove od 2009.godine. Zadnja intervencija bila je u travnju 2012. godine kada su obvezne stope rezerve smanjene s 15% na 13,5%, ubrizgavanjem 4 milijarde HRK u sustav. HNB je pomogla da se zadrži tečaj kuna / euro u prosjeku na 7.52 HRK tijekom 2012. godine - što je niže za 1,1% u odnosu na 2011. godinu. Bruto međunarodne pričuve blago su porasle na 11.2 milijarde eura u 2012., što odgovara oko 7,2 mjeseci uvoza. Razina i bruto i neto upotrebljive rezerve i dalje je mnogo veća od novca (MI).

Uz aktivnosti HNB-a i Hanfe, funkcioniranje hrvatskoga financijskog sustava ovisi i o aktivnostima drugih nadzorno-regulatornih i pomoćnih financijskih institucija. To su, primjerice, Državna agencija za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka (DAB), koja nadzire sustav zaštite depozita kod bankarskih financijskih posrednika, i Uprava za financijski sustav Ministarstva financija RH, koja u suradnji s drugim institucijama priprema zakonske prijedloge iz sfere financijskog poslovanja. Tu su također Hrvatski registar obveza po kreditima (HROK), Središnji registar osiguranika (Regos) i Financijska agencija (Fina), institucije koje pružaju specifične pomoćne usluge ostalim sudionicima na domaćem financijskom tržištu.

HBOR ima ulogu razvojne i izvozne banke osnovane sa svrhom kreditiranja obnove i razvoja hrvatskoga gospodarstva. Interese bankarskog sektora kod nadzorno-regulatornih institucija i

u javnosti zastupaju Hrvatska udruga banaka (HUB) i Udruženje banaka pri Hrvatskoj gospodarskoj komori (HGK).²¹

Početak godine, agencija Standard & Poor's (S&P) potvrdila je dosadašnji dugoročni kreditni rejting Republike Hrvatske na 'BB' (rejting dva stupnja ispod investicijske razine) i kratkoročni na 'B', ostavivši negativne izgleda, dok agencija Moody's drži hrvatski kreditni rejting stupanj ispod investicijske razine 'Ba1', također s negativnim izgledima.

U postojećim okolnostima, može se govoriti o bitno smanjenoj alokacijskoj djelotvornosti financijskog sustava, gdje je više nego zanemarena gospodarsko-politička funkcija banaka i drugih financijskih institucija koje posluju u Republici Hrvatskoj. Naime, u proteklom razdoblju, kroz postojeći bankarski sustav financirala se najvećim dijelom osobna potrošnja i uvoz sektora stanovništva, dok su, s druge strane, mogućnosti financiranja dugoročnih investicija poduzeća bitno ograničene. HNB se usmjerila uglavnom na održavanje stabilnosti cijena i deviznog tečaja. U narednom razdoblju trebala bi početi voditi aktivniju monetarnu politiku, ne samo kontrolirati stabilnost cijena, da bi se odgovorilo na nove izazove, odnosno aktivnosti fokusirane na razvojno financiranje i ekonomiju temeljenu na proizvodnji, zapošljavanju i inovacijama. Upravo iz tog razloga ovdje se ogleda velika potreba za potporom kakvu pruža MIGA u prevladavanju izazova gospodarskog oporavka, stabiliziranja i poticanja razvoja bankarskog sektora i općenito financijskog sektora Republike Hrvatske.

5.2. Članstvo Republike Hrvatske u MIGA-i

Republika Hrvatska postala je punopravna članica MIGA-e 19. ožujka 1993. godine te od tada ima pravo na sve oblike potpore koje MIGA pruža. Ukupni kapital Republike Hrvatske u MIGA-i iznosi 3,571 milijuna USD, od čega uplaćeni kapital iznosi 678.000 USD, a kapital na poziv 2,893 milijuna USD. Sukladno tome, Republika Hrvatska posjeduje 330 dionica MIGA-e te ima pravo na 562 glasa, što čini 0,26% glasačke snage.

Temeljem Zakona o prihvaćanju članstva Republike Hrvatske u Međunarodnom monetarnom fondu i drugim međunarodnim financijskim organizacijama na temelju sukcesije (Narodne novine, broj 89/92), Ministarstvo financija Republike Hrvatske određeno je kao nadležno

²¹ <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/financijska-stabilnost/uloge-i-suradnja/financijski-sustav-rh>
[17.05.2016.]

tijelo za suradnju s MIGA-om, te je ovlašteno u ime Republike Hrvatske obavljati sve poslove i transakcije koje su dopuštene prema Konvenciji o osnivanju Agencije za multilateralne garancije investicija s komentarom na Konvenciju (Narodne novine - Međunarodni ugovori, broj 6/93).

Najviša tijela MIGA-e ista su kao i tijela Svjetske banke te je u njima Republika Hrvatska zastupljena na isti način. Predsjednik Svjetske banke g. Jim Yong Kim, ujedno je i predsjednik MIGA-e. Izvršna potpredsjednica za MIGA-u je gđa. Keiko Honda. U Odboru izvršnih direktora Republiku Hrvatsku predstavlja g. Frank Heemskerk, izvršni direktor Nizozemske konstitucije, a u Odboru guvernera po funkciji ministar financija.²² Bruto izloženost MIGA-e u Republici Hrvatskoj za aktivne projekte u studenom 2013. iznosila je 946,7 milijuna USD (8.97% od ukupne bruto izloženosti MIGA-e).

5.3. Dosadašnje aktivnosti MIGA-e u Republici Hrvatskoj

Od strane MIGA-e osigurane su brojne investicije koje jačaju bankarski sektor i podupiru rast privatnog sektora Republike Hrvatske. MIGA je do sada osigurala petnaest projekata, od čega je trenutno aktivnih sedam, a uglavnom se odnose na bankarski sektor i sektor usluga. U nastavku rada će biti spomenuti neki od njih.

MIGA je izdala svoju prvu garanciju u Republici Hrvatskoj pokrivajući iznos od 24,5 milijuna dolara za dioničarski kredit koji je Hypo Alpe-Adria-Bank AG odobrila tek privatiziranoj Slavonskoj banci d.d. MIGA-ino jamstvo osigurava investiciju od rizika ograničenja transfera i eksproprijacije. Novo financiranje je namijenjeno za razvoj kreditnog portfelja Hypo Alpe-Andria-Bank AG u istočnom dijelu Republike Hrvatske. Slavonska banka d.d. ovim je sredstvima kreditirala mala i srednja poduzeća koja su tradicionalno imala ograničen pristup dugoročnom financiranju. Ciljani sektori su turizam, poljoprivreda, agrobiznis, prerada drva i građevinski materijal. Slavonska banka d.d. je, pomoću ovih sredstava, također proširila svoj maloprodajni sektor nudeći čitav niz osobnih bankarskih usluga i usluga za male tvrtke. Projekt je imao za cilj pomoći naporima za obnovu zemlje te jačanje privatnog bankarskog sektora.

²² Izvor: <https://www.mfin.hr/hr/miga>

MIGA je također izdala jamstvo u ukupnom iznosu od 29,6 milijuna USD namijenjeno Bank Austria Creditanstalt Leasing - BACL GmbH iz Austrije kako bi proširila i razvila leasing kapacitete svojih subsidijarnih podružnica (Bank Austria Creditanstalt Leasing Hrvatska d.o.o.). MIGA jamstvo je namijenjeno za osiguranje investitora od rizika ograničenja transfera, eksproprijacije, rata i javnih nemira i kršenja ugovora. Projekt je bio usmjeren na razvoj BACL predstavništva u Republici Hrvatskoj u full-service leasing podružnice koje nude srednjoročne i dugoročne najmove hrvatskim kompanijama za poljoprivredu, graditeljstvo i opremu za prijevoz za hrvatske tvrtke. Okvir za ulaganja je osmišljen tako da je fokus uglavnom na promoviranju i donošenju koristi malim i srednjim poduzećima u Republici Hrvatskoj, koja nemaju pristup takvom financiranju. Cilj ovog projekta je potpora financijskom sektoru Republike Hrvatske kroz poboljšanje kvalitete i raznolikosti proizvoda koji su dostupni na tržištu.

Pored toga, MIGA je u razdoblju trajanja prethodne Strategije partnerstva RH s Grupacijom Svjetske banke (2009. - 2013. godine), u 2012. godini, izdala garanciju u iznosu od 298 milijuna USD za zajam koji je UniCredit Bank Austria AG dala svojoj podružnici u Republici Hrvatskoj, Zagrebačkoj banci, u iznosu od 313 milijuna USD. Garancija MIGA-e bila je dio odgovora Grupacije Svjetske banke na financijsku krizu za regiju Europe i Središnje Azije, najavljenog u siječnju 2012. godine, u sklopu kojeg je MIGA izdala garancije za investicije banaka u banke podružnice u regiji.

Hrvatska banka za obnovu i razvitak (HBOR) i MIGA su u 2004. godini potpisali Sporazum o suradnji, čiji je cilj određivanje osnovnih područja suradnje između ove dvije institucije. Suradnja se odnosi na pružanju potpore direktnim stranim ulaganjima, prvenstveno putem osiguranja i reosiguranja projekata za koje jedna ili druga strana izdaju garancije ili police osiguranja za ulaganja, kao i na omogućavanje i intenzivniju razmjenu iskustava i znanja na području osiguranja od političkih rizika. Ovime su također otvorene dodatne mogućnosti za ulaganja hrvatskih tvrtki u inozemstvu, a također i stranih ulaganja u Republiku Hrvatsku. Zahvaljujući Sporazumu o suradnji s MIGA-om, tvrtke iz Republike Hrvatske su prilikom ulaganja u inozemstvo, osim HBOR-ove police osiguranja, dobile i dodatno reosiguranje od strane MIGA-e.²³

²³<https://www.hbor.hr/>

Prema godišnjem izvješću MIGA-e za 2015. godinu²⁴, Republika Hrvatska se nalazi na šestom mjestu na rang ljestvici zemalja domaćina sa 4,2% izloženosti u ukupnom kapitalu MIGA-e angažiranom u 2015. godini.

Tablica 2. Top 10 zemalja domaćina u 2015*

Turska	9.0%
Srbija	6.8%
Rusija	5.7%
Vijetnam	5.3%
Panama	4.7%
Hrvatska	4.2%
Angola	3.9%
Mađarska	3.7%
Ukrajina	3.5%
Ukupno	53.4%

*Izvor: <https://www.miga.org/Documents/Annual-Report-2015.pdf>

Kao što je vidljivo u Tablici 3., najveći investitori u 2015. godini su bili Francuska, Austrija, SAD, Njemačka, Velika Britanija, itd.

Tablica 3. Top 10 zemalja investitora u 2015*

Francuska	17.2%
Austrija	13%
SAD	11.4%
Njemačka	8.5%
Velika Britanija	6.1%
Japan	5.0%
Južna Afrika	4.6%
Grčka	4.0%
Španjolska	3.7%
Irska	3.7%
Ukupno	77.2%

*Izvor: <https://www.miga.org/Documents/Annual-Report-2015.pdf>

Strategija grupacije Svjetske banke usmjerena je na pružanje pomoći Republici Hrvatskoj u prevladavanju izazova gospodarskog oporavka i maksimiziranju koristi od članstva u Europskoj uniji.

²⁴ <http://www.miga.org/Documents/Annual-Report-2015.pdf> [07.04.2016.]

6. MOGUĆNOST DALJNJE SURADNJE SA REPUBLIKOM HRVATSKOM

6.1. Strateško partnerstvo Grupacije Svjetske banke sa Republikom Hrvatskom

Partnerstvo Grupacije Svjetske banke i Republike Hrvatske dugo je koliko i hrvatska državna neovisnost. Programi su bili uglavnom fokusirani na komunalnu i prometnu infrastrukturu te zaštitu okoliša. Za svakog klijenta visokog dohotka kao što je Republika Hrvatska, Svjetska banka priprema višegodišnju strategiju poznatu kao Strategija partnerstva (CPS) koja je osmišljena kao dugoročna strateška potpora planovima reforme i investicijskim programima. CPS se priprema u konzultacijama s vladom klijenta, predstavnicima civilnog društva i regionalnim razvojnim bankama. U zemljama pretpristupnicama kao što je to donedavno bila Republika Hrvatska, Svjetska banka također vrlo blisko surađuje s Europskom komisijom. CPS predstavlja plan rada i djelovanja u predmetnoj državi, utemeljen na rezultatima, a odnosi se na Svjetsku banku i njezine podružnice IFC i MIGA-u. Vlada također ima fleksibilnu mogućnost određivanja strateških prioriteta. Ovdje posebno treba istaknuti tzv. DPL-ove (Development Policy Loans - DPL), zajmove za razvojnu politiku.

Realizacija važnog hrvatskog nacionalnog i državnog cilja, pristupanje Europskoj uniji, bio je također i jedan od važnijih zadataka Svjetske banke u našoj zemlji. Programi Grupacije Svjetske Banke u Republici Hrvatskoj vrlo su komplementarni s programom pristupanja Europskoj uniji (Tablica 4.).

Tablica 4. Program Grupacije Svjetske banke - komplementarnost s programom pristupanja EU

Program pristupanja EU	Instrumenti Grupacije Svjetske banke
Politički kriteriji	
Pravda, sloboda i sigurnost	DPL-ovi: Projekt potpore pravosuđu
Mjere javne uprave	DPL-ovi: Izvješće o ocjeni gospodarenja
Ekonomski kriteriji	
Makroekonomska stabilizacija	DPL-ovi: pregled javnih financija, modernizacija PU
Fiskalni okvir	Okvir fiskalne odgovornosti: redovni gosp. izv.

Restrukturiranje poduzeća	DPL-ovi: restrukturiranje državne željeznice
Konkurentnost	DPL-ovi: modernizacija javne uprave, tržišta rada i mirovinskog sustava
Katastar	Projekt integriranog sustava zemljišne administracije
Sposobnost preuzimanja članstva u EU	
Financijska kontrola	DPL-ovi: okvir fiskalne odgovornosti
Poljoprivreda	Projekt: kontrola zagađenja u poljoprivredi
Transport i carina	Projekti: riječki prometni pravci, dokument o HŽ-u
Okoliš	Projekti: upravljanje slivom Neretve, EU Natura 2000.
Razvoj ljudskih resursa	Razvoj službe hitne pomoći, investicijsko planiranje
Regionalni razvoj	Izvešće o izgradnji otpornosti na krizu
Apsorpcija EU fondova	Tehnička pomoć – spremnost za EU

Izvor: Strategija pametnog, održivog i inkluzivnog rasta Republike Hrvatske. Izvešće br. 66673-hr. Zagreb, Svjetska banka, 2012., str. 88.

Tablica 5. Aktualni portfelj Svjetske banke u Republici Hrvatskoj (mil. USD)

	PROJEKT	IZVORNI IZNOS
1.	Riječki prometni pravac I	204,5
2.	Uskl. pol. zakon. s <i>acquisem</i>	30,1
3.	Integracija trgovine i transporta	142,2
4.	Kopnene vode	133,4
5.	Modernizacija Porezne uprave	68,0
6.	Zagađenje u poljoprivredi (GEF)	5,0
7.	Regulacija Neretve i Trebišnjice (GEF)	2,0
8.	Razvoj službe hitne pomoći	28,3
9.	Riječki prometni pravac II	122,5
10.	Kontrola zagađenja obalnih gradova II	87,5
11.	Kreditiranje izvoznog financiranja	141,2
12.	Potpورا pravosuđu	36,3
13.	Integracija EU natura 2000	28,8
14.	Integrirana zemljišna administracija	23,8
	UKUPNO mil. USD	1.060,0

Izvor: Strategija pametnog, održivog i inkluzivnog rasta Republike Hrvatske. Izvešće br. 66673-hr. Zagreb, Svjetska banka, 2012., str. 89., str. 9.

Iz Tablice 5. vidljivo je da je trenutni udio namijenjen kreditiranju izvoznog financiranja čak 141,2 milijuna USD, što govori koji su prioriteti kada je u pitanju potpora Svjetske banke Republici Hrvatskoj. Kumulativni portfelj Svjetske banke u Republici Hrvatskoj pokriva 47 projekata u protuvrijednosti višoj od 3,3 milijarde USD. U 2007. godini Republika Hrvatska je bila drugi najveći zajmoprimac u regiji Europe i Središnje Azije (ECA), s 0.5 milijardi

angažiranih sredstava. Aktualni portfelj Svjetske banke u Republici Hrvatskoj iznosi više od jedne milijarde američkih dolara.

Buduće aktivnosti definirane kroz strateško partnerstvo bit će usklađene s novim političko-ekonomskim okruženjem i to:

1. Potpora reformama politike za Strategiju Europa 2020. i konvergenciju;
2. Potpora strategijama i institucijama u boljoj apsorpciji sredstava EU-a;
3. Osiguranje selektivnog financiranja koje nadopunjuje financiranje EU-a. U tom smislu važno je naglasiti da će Republika Hrvatska dobiti više od 1 milijarde EUR-a darovnica godišnje kroz strukturne i kohezijske fondove.

Budući da Republika Hrvatska, kao punopravna članica Europske unije od 1. srpnja 2013. godine, ima pristup velikim financijskim sredstvima financiranja iz fondova EU, Svjetska banka će postupno repositionirati svoju ulogu međunarodnog financijera i prerasti u strateškog partnera za tehničku pomoć kako bi Republici Hrvatskoj pomogla apsorbirati sredstva iz fondova Europske unije.

Svjetska banka će pomoći Republici Hrvatskoj da se uskladi sa Strategijom „Europa 2020 - pametan, održiv i uključiv rast”²⁵, kao okvirom za održiv gospodarski rast. Kako bi se iskoristila navedena sredstva EU fondova, namijenjena za razvoj gospodarskog potencijala zemlje koja se nalazi na ulazu u Europu, kao tranzitne točke za razmjenu, te kao ekonomije temeljene na znanju, Republika Hrvatska je morala prvo pripremiti dokument pod nazivom 'Nacionalni program reformi za korištenje EU fondova' koji ima za cilj pružiti potporu hrvatskim ulagačima prilikom ulaganja u zemlje u inozemstvu, kao i u privlačenju stranih investitora u Republici Hrvatskoj, te ojačati kapacitete javnog sektora zadužene za implementaciju projekata vezanih za EU fondove.

S ciljem provedbe zacrtanih ciljeva, Vlada Republike Hrvatske je usvojila još jedan važan dokument - Strategiju partnerstva s Međunarodnom bankom za obnovu i razvoj i Međunarodnom financijskom korporacijom i Multilateralnom agencijom za osiguranje investicija za razdoblje FG14-17²⁶ na sjednici 29. svibnja 2013. godine. U okviru Strategije

²⁵ Priopćenje Europske komisije. (2010): *Europa 2020. - Strategija za pametan, održiv i uključiv rast, Bruxelles*, raspoloživo na: www.asoo.hr/UserDocsImages/Europa%202020.pdf [14.04.2016.]

²⁶ World Bank. *Country Partnership Strategy for the Republic of Croatia for the period fy14-fy17*, Report No. 77630-HR, raspoloživo na: <https://www-wds.worldbank.org/> [06.05.2016.]

partnerstva cilj MIGA-e je poduprijeti gospodarski rast pružanjem jamstava kako bi se potaknula ulaganja privatnog sektora.

6.2. Implementacija Strategije partnerstva RH za razdoblje 2014- FY14-17 (Country Paper Strategy - CPS) - Financiranje razvoja

Ulaskom Republike Hrvatske u EU pružen je snažan poticaj za usvajanje reformi, usklađivanje zakonodavstva s pravnom stečevinom EU, te pristup EU strukturnim i kohezijskim fondovima u iznosu višem od 3% BDP-a godišnje pomoći u područjima kao što su transport, okoliš i inovacije. Velika količina europskih strukturnih i kohezijskih fondova koja je na raspolaganju Republici Hrvatskoj predstavlja iznimnu mogućnost, ali ujedno predstavlja i veliki izazov u smislu apsorpcije istih. Nakon ulaska u EU, Hrvatska je obvezna sudjelovati sa oko 500 milijuna eura godišnje u proračunu EU; ali istodobno, na godišnjoj razini, ima pristup EU strukturnim i kohezijskim fondovima od oko 1.5 milijarde eura i dodatnih 450 milijuna eura za ruralni razvoj, u iznosu od gotovo 33% BDP-a. S obzirom da su neke nove zemlje članice imale poteškoća u apsorpiranju tih sredstava, vlada je zatražila komplementarnu potporu Svjetske banke u vidu tehničke pomoći pri apsorpciji EU fondova, kako bi se izbjegla slična sudbina.

Bankarski sektor u našoj zemlji je također osjetio negativne posljedice recesije u realnom sektoru, započete 2008. godine. Izdvajamo smanjenje kreditne aktivnosti, smanjenje osnovnih prihoda banaka te povećanje troškova rezerviranja za gubitke i negativne utjecaje tečajnih razlika. Usprkos i smanjenju troškova poslovanja (trošak rada, amortizacija i materijalni troškovi poslovanja), smanjila se dobit razdoblja, a također, smanjena je i rentabilnost poslovanja.

Prema istraživanju Svjetske banke, rizici za bankarski sektor Republike Hrvatske su u porastu kao rezultat dugotrajne recesije. Postotak loših kredita iznosio je 14% od ukupnih kredita na kraju 2012. godine, s udjelom loših korporativnih kredita sa 25%, uglavnom iz sektora graditeljstva i nekretnina. Iako su rezerviranja za gubitke kredita oko 42%, bankarski sustav je i dalje dobro kapitaliziran, sa stopom adekvatnosti kapitala na razini od oko 21% u 2012. - gotovo dvostruko više od minimalnog zahtjeva. Neto dobit bankarskog sektora smanjena je za

27%, uglavnom zbog porasta loših kredita i posljedičnog gubitka rezervacija. Profitabilnost bankarskog sektora vjerojatno će ostati pod kontrolom obzirom da HNB provodi novi propis sa strožijim pravilima o klasifikaciji aktive i visokog rezerviranja u 2013. godini.

Unatoč tome što je jedna od najbogatijih zajmoprimaca Svjetske banke, Republika Hrvatska se suočava sa značajnim izazovima. Nedavno smanjenje kreditnog rejtinga, predstavlja opipljiv znak da je prioritet kontinuirana fiskalna prilagodba kroz mikroekonomske reforme na razini sektora. Paralelno s tim, ističe se potreba za boljom otpornošću na vanjske šokove, za poboljšanjem konkurentnosti privatnog sektora i jačanju članstva u EU, što će također definirati razvojnu strategiju Republike Hrvatske u sljedećem desetljeću. Rizici po strategije su značajni jer svako kašnjenje u reformi će ometati očekivani oporavak i makroekonomsku stabilizaciju Republike Hrvatske.²⁷

U kratkom roku, izgledi za hrvatsko gospodarstvo su slabi, s obzirom na spori rast kod hrvatskih trgovinskih partnera i kreditnih kontrakcija banaka. Pad BDP-a u 2012. godini od 2% rezultat je smanjenja domaćeg povjerenja, dok teško vanjsko okruženje, ograničeni priljev izravnih stranih ulaganja i spor napredak u strukturnim reformama, znači da je malo vjerojatno da će se brzo oporavljati bez sveobuhvatnog odgovora politike rasta. Takav odgovor morat će uključivati fiskalnu konsolidaciju, vratiti održivost duga i zauzeti novi pristup tržištu, kao i ubranu provedbu programa strukturnih reformi kako bi se poboljšala konkurentnost Republike Hrvatske. Održavanje osjetljive ravnoteže između financijske stabilnosti za vraćanje ravnoteže javnog sektora i oporavak kreditnog rasta kao preduvjet za rast privatnog sektora će biti pravi izazov.

Strategija partnerstva za razdoblje 2014-2017 ima za cilj pomoći Republici Hrvatskoj u konvergenciji s EU kroz angažman koji je fokusiran na ključne reforme, prilagođen prema dostignućima i potrebama koje se mijenjaju. Za Grupaciju Svjetske banke, prioritet će biti stavljen na aspekte strategije „Europa 2020 - pametan, održiv i uključiv rast“ i novi program reformi Vlade koje se fokusiraju na osnove gospodarskog upravljanja, državnih institucija, poslovno okruženje, te odgovornost prema zajedničkoj imovini. Republika Hrvatska trebala bi ovo pretvoriti u priliku da poveća investiranje javnih sredstava u kvalitetne javne projekte,

²⁷ World Bank. *Country Partnership Strategy for the Republic of Croatia for the period fy14-fy17*, Report No. 77630-HR, raspoloživo na: <http://www-wds.worldbank.org/> [06.05.2016.]

čime će ispuniti zahtjeve EU za apsorpciju sredstava. Prema tome, tri tematska područja sastoje se od strateških stupova i čine osnovu okvira rezultata:

- (i) fiskalna prilagodba kroz reforme na razini sektora,
- (ii) inovacija i trgovina, konkurentnosti za rast i zajedničko blagostanje, i
- (iii) pomoć maksimiziranju ekonomske koristi od članstva u EU.

Rizici za CPS rezultate su značajni, u smislu utjecaja i vjerojatnosti i morat će se pomno pratiti u okviru programa. Hrvatska ekonomija je izložena udarima globalne prilagodbe i europskih razduživanja kroz više mehanizama za prijenos. Trgovina dobara i usluga je u lošem položaju, jer se hrvatska izvozna industrija oslanja na obim vanjske potražnje. U isto vrijeme, smanjenje bilanci velikih europskih bankarskih institucija će posredno utjecati na dostupnost raspoloživih sredstava kroz svoje podružnice u Republici Hrvatskoj, posebice obzirom na razinu hrvatskih loših kredita (Non-Performing Loans - NPL). Dakle, provođenje paketa sveobuhvatne reforme je ključno za postizanje rezultata koje podrazumijeva CPS. Provedba svih reformi u Republici Hrvatskoj zahtijeva stupanj koordinacije među sektorima i među različitim razinama vlasti jer će je biti teško postići unatoč svim ulozenim naporima.

Bez provedbe ključnih sektorskih reformi, fiskalnu konsolidaciju će biti teško provesti, što bi moglo negativno utjecati na dostupnost zajmova za razvojnu politiku. S druge strane, prevladavanje rizika i provedba paketa reformi sektora ne samo da bi omogućila provedbu DPL programa i ojačala kreditnu sposobnost, nego će također poboljšati kreditni program IFC-a.

Jedan od ključnih ciljeva iz CPS-a jeste jačanje supervizije financijskog sektora. Potrebno je ojačati regulatorni i institucionalni okvir u ovom području s posebnim naglaskom na superviziju bankarskih i nebankarskih institucija i financijskog sektora općenito, kako bi se poboljšala financijska stabilnost. Nadzorni mehanizam podrazumijeva usklađenu zakonsku regulativu bankarskih i nebankarskih institucija s odredbama Basela II kroz provedbu Zakona o kreditnim institucijama, Zakona o tržištu kapitala i potrošačkih kredita.²⁸

Kako bi se ubrzao rast i postiglo brže približavanje EU, Svjetska banka i MIGA će se baviti isključivo aktivnostima u sektorima koji se nadopunjuju na potporu koju daju europske

²⁸ World Bank.(2013) *Country Partnership Strategy for the Republic of Croatia for the period fy14-fy17*, Report No. 77630-HR, raspoloživo na: <https://www-wds.worldbank.org/> [06.05.2016.]

financijske institucije za formuliranje i provedbu strukturnih reformi. Neke od tih aktivnosti su i jačanje konkurentnosti i specifični kreditni instrumenti o kojima je riječ u nastavku rada.

6.3. Jačanje konkurentnosti Republike Hrvatske

Kako je navedeno u Strategiji partnerstva, Svjetska banka surađuje s Hrvatskom narodnom bankom, te se uz potporu novoosnovanog FinSAC centra, sa sjedištem u Beču, bavi vježbama simulacije krize, koje se bave izazovima koji proizlaze iz trenutne krize u eurozoni. Tim trezora Svjetske banke će s Ministarstvom financija istražiti hedging operacije, parcijalna kreditna jamstva za operacije koje se odnose na javna poduzeća i općine te usluge savjetovanja za upravljanje dugom.

Da bi se povećala konkurentnost Republike Hrvatske, Svjetska banka će osigurati ograničenu potporu kreditiranja i to samo u područjima gdje su veoma neophodne potrebe za reformama. Svjetska banka će se usredotočiti na AAA-RAS - rezultatima orijentirane, analitičke i savjetodavne aktivnosti (Reimbursable Advisory Services - RAS) angažmane s ograničenim kreditiranjem, a od IFC-a se očekuje da će povećati svoju potporu ulaganjima.

S obzirom na niže kapitalne priljeve, IFC će povećati svoju ulogu u Republici Hrvatskoj u prilog ulaganjima u privatna poduzeća. Kako je definirano strateškim partnerstvom, IFC će nastojati osigurati dugoročno financiranje izvozno orijentiranih tvrtki, promicanje ulaganja stranih investitora i prijenos tehnologije, ulaganja u infrastrukturu i pomoć hrvatskim tvrtkama da prošire tržište, pa čak i da ulažu u regiju.

Angažman temeljen na rezultatima orijentiranima, analitičkim i savjetodavnim aktivnostima (analytical and advisory activities - AAA) biti će ponuđen na nadoknadivoj osnovi. Ova evolucija bi mogla biti značajan izazov za Republiku Hrvatsku, ali je u skladu s promjenama odnosa koji su se dogodili u drugim državama članicama EU.

6.4. Kreditni instrumenti

Najvažniji kreditni instrumenti Svjetske banke uključuju investicijske zajmove i zajmove za razvojne politike. Najvažniji zajmovi i razvojne politike za Republiku Hrvatsku su:

- Zajmovi za financijsko posredovanje osiguravaju dugoročne resurse lokalnim financijskim institucijama za financiranje investicijskih potreba u realnom sektoru. Postojeći Kreditni program financiranja izvoza za Republiku Hrvatsku podržava

očuvanje i rast izvoza na način da kroz HBOR osigurava srednjoročni i dugoročni operativni kapital i investicijsko financiranje kvalificiranim poslovnim bankama koje zatim odobravaju zajmove izvoznima i tvrtkama koja ostvaruju prihode u stranoj valuti.

- Zajmovi za brzi odgovor na krize i nepogode omogućuju banci da brzo pomogne klijentima u rješavanju velikih negativnih ekonomskih i društvenih efekata stvarne ili nadolazeće prirodne krize, nepogode ili one uzrokovane ljudskim faktorom. Zajmovi za razvojnu politiku (DPL) osiguravaju brzu financijsku pomoć za zemlje koje rješavaju aktualne ili predviđene zahtjeve za domaćim ili vanjskim razvojnim financiranjem. DPL odobren Republici Hrvatskoj u 2009. godini pomogao je ublažiti učinak globalne krize.
- Svjetska banka će podržati privatni sektor kroz vladine kanale uvođenja novih i inovativnih instrumenata, kao što su djelimična kreditna jamstva (Partial Credit Guarantees - PCG). S ciljem poticanja opskrbe dugoročnim kreditima i poticanja privatnih ulaganja, Banka daje kreditne linije preko HBOR-a, kako bi komercijalne banke kreditirale izvoznike i strane komercijalne tvrtke. PCG je za HBOR inovacija u kojoj Svjetska banka jamči financijsko posredovanje kredita, s ciljem pomaganja HBOR-u kod pristupa međunarodnim financijskim tržištima. Trenutno se razmatra mogućnost potpore Svjetske banke realnom sektoru putem operacija izdavanja garancija za podršku HBOR-u u izdavanju budućih obveznica.

Trenutne aktivnosti MIGA-e u vezi sa Hrvatskom su uglavnom fokusirane na:

- Pružanje potpore hrvatskim ulagačima u zemlje u inozemstvu
- Aktivne razgovore s drugim stranim investitorima u Republici Hrvatskoj i razmatranje mogućnosti podrške stranim investitorima kroz odredbe o jamstvima za političke rizike.

Svjetska banka će također istražiti dodatne instrumente angažmana od strane MIGA-e, kao što je financiranje rizičnog kapitala koji može pomoći u komercijalizaciji istraživanja vezano za podupiranje inovativnih, start-up tvrtki da razviju bilance za eventualni rizični kapital i privatno financiranje kapitala.

ZAKLJUČAK

Globalna financijska kriza u proteklih nekoliko godina utjecala je na usporavanje poslovanja banaka te na smanjenje njihove dobiti. Financijski sektori, odnosno bankarski sustavi u SAD-u i u mnogim europskim državama nisu imali samo probleme s likvidnošću već i sa solventnošću, te je bilo potrebno spasiti nekoliko velikih i utjecajnih financijskih institucija, kako bi se izbjegao kolaps financijskih sustava.

MIGA je reagirala na neposredne potrebe zemalja u razvoju povećavajući svoju financijsku i tehničku pomoć putem jamstava za političke rizike s ciljem potpore bankarskim sustavima i nastavka kreditiranja realnog gospodarstva u zemljama koje su najteže pogođene krizom. Kriza je dodatno privukla pozornost na MIGA-ina jamstva za financijski sektor i njihovu strateški važnu ulogu u stabiliziranju i financiranju bankarskog sektora.

MIGA je u Republici Hrvatskoj do sada realizirala svoje djelovanje kroz brojne investicije koje su se uglavnom odnosile na bankarski sektor i sektor usluga, dajući jamstva koja pomažu jačanju ova dva sektora. Buduće aktivnosti definirane kroz strateško partnerstvo sa MIGA-om bit će usklađene s novim političko-ekonomskim okruženjem Republike Hrvatske kao članice EU. Veći naglasak će biti na financiranju projekata i tehničkoj pomoći u izgradnji institucionalne sposobnosti kako bi se bolje apsorbirala sredstva EU fondova i provele strukturne reforme, s nastavkom tradicionalog financiranja, koje će vjerojatno biti uzeto u obzir za rješavanje prioriteta u zemlji koji se ne mogu financirati od strane institucija EU.

U okolnostima gdje se praktično kompletan financijski sektor prije desetljeće i pol preselio u vlasništvo velikih europskih privatnih banaka i nije imao gotovo nikakvu ulogu u podupiranju hrvatske privrede, te uz krutu politiku HNB-a s nepromjenjivim tečajem kune prema euru, a što je pogodovalo uvoznici i bankama namjesto proizvođačima, neizbježan će biti zajednički dogovor političkih vlasti u Republici Hrvatskoj sa drugim važnim akterima u financijskom sektoru, oko budućih programskih smjernica za djelovanje monetarne i bankarske politike. Pored ovog konsenzusa, strateški važna će biti i uloga MIGA-e, koja će upravo sa svojim garancijama pomoći završetku započetih reformi te stabiliziranju i financiranju bankarskog i financijskog sektora uopće.

LITERATURA

Knjige:

1. Lovrinović, I., Vidučić, Lj. (2004): *Suvremena financijska pitanja i izazovi razvitka hrvatskog financijskog sektora*, Ekonomski fakultet, Split.

Izvori s interneta:

2. Independent Evaluation Group – IEG/World Bank/IFC/MIGA/ (2011): *MIGA's Financial Sector Guarantees in a Strategic Context*, raspoloživo na:

https://ieg.worldbankgroup.org/Data/reports/miga2011_ar.pdf [10.05.2016.]

3. *Međunarodne financijske institucije – Grupa Svjetske banke*, raspoloživo na:

<https://lumens.fthm.hr/edata/2011/7e4e53ec-2b63-4413-9e52-3fa53e61a604.pdf> [29.04.2016.]

4. Prezentacija MIGA. (2013) „*MIGA in Zagreb - Maintaining FDI flows in a risk-averse world*”, raspoloživo na: <https://www.hgk.hr/> [24.04.2016.]

5. Priopćenje Europske komisije. (2010): *Europa 2020. - Strategija za pametan, održiv i uključiv rast, Bruxelles*, raspoloživo na: www.asoo.hr/UserDocsImages/Europa%202020.pdf [14.04.2016.]

6. Vacas Soriano. (2011): *Recession and social dialogue in the banking sector: a global perspective, European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, Ireland*, raspoloživo na: www.eurofound.europa.eu [27.04.2016.]

7. World Bank. (2011): *A Guide to the World Bank : Third Edition*. © World Bank, Washington D.C. raspoloživo na: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/2342>

License: CC BY 3.0 IGO.” [01.04.2016.]

8. World Bank.(2013) *Country Partnership Strategy for the Republic of Croatia for the period fy14-fy17*, Report No. 77630-HR, raspoloživo na: <https://www-wds.worldbank.org/> [06.05.2016.]

9. *World Bank Group. (2016) „Doing business.org/reports/global-reports/doing-business-2016“*, raspoloživo na: <https://www.doingbusiness.org/> [07.05.2016.]

10. www.hbor.hr

11. www.hgk.hr

12. www.mfin.hr/hr/miga/

13. www.miga.org

SAŽETAK

Multilateralna agencija za osiguranje investicija (MIGA) osnovana je međunarodnom konvencijom 12. travnja 1988. godine, kao najnoviji član grupacije Svjetske banke. MIGA svoju misiju realizira, prije svega, pružanjem garancija za nekomercijalne rizike: ukoliko strana investicija u zemlji u razvoju bude ugrožena nekim faktorom koji nema veze sa redovnim poslovnim aktivnostima (kao što su ograničavanje transfera, uključujući nekonvertibilnost, rat, terorizam i građanski nemiri, raskid, odnosno kršenje ugovora, neispunjenje financijskih obveza i sl.), onda će MIGA nadoknaditi gubitak investitorima. MIGA promiče izravna strana ulaganja u zemljama u razvoju i tako doprinosi ekonomskom rastu, smanjenju siromaštva i poboljšanju životnog standarda. Veoma značajnu ulogu imaju aktivnosti koje MIGA poduzima kada je u pitanju financiranje bankarskog sektora. MIGA može pomoći bankama u: optimiziranju upravljanja limitima države, smanjenju kapitalnih izdvajanja za rizik zemlje, olakšavanju pristupa financiranju i po povoljnijim cijenama, očuvanju ulaganja od uticaja političkih nemira na tržištima u nastajanju, te poboljšanju kreditnog rejtinga.

Republika Hrvatska postala je punopravna članica MIGA-e 19. ožujka 1993. godine. MIGA je podržala brojne investicije u Republici Hrvatskoj: do sada ukupno petnaest projekata, od čega je trenutno aktivno sedam, a uglavnom se odnose na bankarski sektor i sektor usluga. Budući da Republika Hrvatska, kao punopravna članica Europske unije, ima pristup velikim financijskim sredstvima financiranja iz EU fondova, MIGA će postupno repositionirati svoju trenutnu ulogu i prerasti u strateškog partnera za tehničku pomoć, a kako bi Republici Hrvatskoj pomogla apsorbirati sredstva iz EU fondova. Buduće aktivnosti definirane kroz strateško partnerstvo s MIGA-om bit će usmjerene na: potporu reformama politike za Strategiju Europa 2020. i konvergenciju, potporu strategijama i institucijama u boljoj apsorpciji sredstava EU-a, te osiguranje selektivnog financiranja koje nadopunjuje financiranje od strane Europske unije.

Tri ključne riječi: MIGA, garancije za nekomercijalne rizike, promicanje izravnih stranih investicija

SUMMARY

On April 12, 1988 an international convention established Multilateral Investment Guarantee Agency (MIGA) as the newest member of the World Bank Group. MIGA fulfil its mission, first of all, by providing a guarantee for non-commercial risks: if a foreign investment in a developing country is threatened by some factor unrelated to the ordinary business activities (such as restriction of transfers, including inconvertibility, war, terrorism and civil unrest, termination or breach of contract, failure to fulfill financial obligations etc.), then MIGA will then compensate to investors amount for the loss. MIGA promotes foreign direct investment in developing countries and thus contribute to economic growth, reducing poverty and improving living standards. A very important role is played by activities that MIGA undertake when it comes to financing the banking sector, which is particularly evident after the last global financial crisis. MIGA can help banks in optimizing the management of the limits, reducing capital spending on country risk, facilitating access to finance and at lower prices, ensuring the investment of the impact of political unrest in emerging markets and improving credit rating.

The Republic of Croatia became a member of MIGA on March 19th, 1993. MIGA has supported a huge number of investments in Croatia: so far a total of fifteen projects, of which it is currently active seven, and mainly related to the banking sector and the services sector. Since the Republic of Croatia, as a full member of the European Union, has access to large financial resources for financing from EU funds, MIGA will gradually reposition its current role and become a strategic partner for technical assistance, and to help Croatia to absorb EU funds. Future activities are defined through a strategic partnership with MIGA and will be focused on: support policy reforms for the Europe 2020 strategy and convergence, support strategies and institutions to improve absorption of EU funds, and insurance selective funds which are complements with the EU funds.

Three keywords: MIGA, guarantee for non-commercial risks, promoting foreign direct investment